

DÁVID

(r é s z l e t)

I/1.

Úgy kezdődött, mint egy vicc: falura ment a pap. Ez volt a lényeg, mert akkor még nem voltam király. De hát mi egy király? Egyet ismertem, könyörgött, hogy szúrják le, így tartjuk, mert te így akartad megtartani, micsoda önérzet! Őt legalább az elejétől királynak szántátok, engem felkentél a házunk mögött, aztán hallgathattam róla, majd ha kell, nyilvános lesz. Hányan jutottunk el idáig? Hisz sehol se maradtál meg egy napnál tovább, na igen, valaki majd fennmarad, és akkor vállalod, a kellő méltósággal. Szóval akkor még ennyire se voltam király.

De mikor kezdődött? Éveken át nem történt semmi fontos. Az evésre emlékszem, az órákon át tartó ebédekre, nyújtottuk, ne maradjunk magunkra a délutánnal, később a párázóság volt ilyen. És a veszekedésekre, amíg nem ismertelek, jobban tudtam figyelni rájuk, persze akkor is titokban, de kevés dolgot élveztem annyira, mint hallgatni, ahogy apám és anyám kiabálnak, morognak vagy hallgatnak; és a levegőben, mint a példáidban Őt, éreztem valamit, amire nem volt szó, mert szó csak a rosszul átsült bárányra vagy a lekéssett temetésre volt. És nem éreztem, semmit nem éreztem, csak a napszakokat, az éhséget, ha szerencsém volt, a botlás előtti pillanatokban a sűrített szédülést. Tízéves lehettem, amikor elkezdtem egyre ingerültebben várni, de ennek nincs sok értelme, ha nem veszem mellé azt is, amiből kinőtt ez a fel-feltörő, formátlan indulat. Ami lett, abból a semmiből lett, és ahhoz képest valamilyen.

Persze kicsit minden egyforma, ha az, aki beszél, ugyanaz. Milyen tudás egy kutyáé, aki hallja, ahogy tanítasz? Talán jobban fog emlékezni a hangodra, mint a tanulságokra azok, akiknek szántad őket. És talán ezek a beszámolók sem jelentenek majd semmit azonkívül, hogy én beszélek. De nem baj, valljanak rám, te úgyszólván történetekben használsz a nevet, hűtlenekekről írsz, akik bűnhődnek, igazakról, akikről Ő sosem feledkezett meg, én csak sietni tudok, elmondani, amíg meg nem bánok mindent, hogy aztán csak erről a bánatról tudjak. Akkor inkább elmondani, amíg úgy mondhatom el, ahogy volt, ahogy talán volt, gyorsan, amíg nincs értelme, csak csináltam, csak történt. De sietni kell, mert mindig, most is, jön a magyarázat, érzem, mint egy tüsszentést.

Szóval még nem voltam király, de férfi sem, amikor megéreztem a dühöt a várakozásban, és attól kezdve hosszú volt az a három év, amíg kinőttél a láthatárból, fekete pont fekete vonalon. Az ebédre vártam, vagyis aznapra már beértem annyival, hogy megebédelek,

a reggel mindennap csalóka, mintha kezdet lenne, pedig csak én kezdem újra, aminek tegnap se értem a végére, de az a nap több lett, mint amivel már kezesen kiegyeztem volna, mert megjelentél a sík szélén, és amikor már nem kételkedhettem abban, hogy felém tartasz, torkomnak szaladt a félelem, ami mindig elkap, amikor nem érzem a várakozás egyhangúságát, de ahogy közeledtél és nőttél, hirtelen csalódtam, azt vártam, ami nincs, hogyan lettél volna kiábrándító, és a félelem mégsem múlt el, egyszerre a nyáj lett a legfontosabb, de enni maguktól is ettek, elkóborolni mindig túl gyenge volt mindegyikük, ha semmi dolgom, hát semmi dolgom, így nyugtattam magam, mire megérkeztl.

– Adj inni – kezded, és mire eszembe jutott volna, hogy nem adok csak úgy, mert hosszú lesz a délután, már a kezekben volt a tömlő. Szárajnak semmi oka nincs, hogy az ebéd mellé vizet is hozzon, a sáros, körbeszart pocsolyára gondoltam, majd arra, hogy kibírom nélküle, amikor visszaadtad a tömlőt, meg se fogtam igazán, ne tudjam, mennyit hagytál, ne lássad, ahogy tapogatom. – Síp? – mutattál a zsákra, amiből valóban kilátszott a négylyukú, tömzsi henger. Bólintottam, de játszani biztos nem fogok rajta, gondoltam, nem tudom, dacoltam–e a félelmemmel, vagy épp ebben a makacsul formátlan tétlenségben állt a győzelme. Nem kértél meg, hogy játsszak. Csak nézted. Majd mintha dolgoznál, aranyakat vettél elő, azelőtt sosem láttam ekkora, így csillogó aranyakat, de tudtam, hogy pénz, az egyenruhákat is mindig felismertem, akkor is, ha csak egyet láttam belőlük, letetted őket a földre, följük guggoltál, onnan nézted, mit nézek. Nem álltam a tekintetedet, de a pénzekre sem mertem nézni, így a zsákokat figyeltem, egyszínű domborulatait a karod alatt, kenyér, a szövet falára varrt zsebben magok, és talán egy tömlő, attól, hogy kértél az enyemből, még lehetett nálad, de ez a találgatás sem illett a helyzethez, aminek megint te vetettél véget: felálltl. – Szereted a juhokat? – Igen. – Eszel belőlük? – Igen. – Jól alszol? – Igen – persze csalog, minden szó, amit más mond és én írok le, voltaképp hazugság. De ahogy, mondjuk így, emlékszem, így kérdeztl, így feleltem, elvéve egy–egy nemet is mondtam, semmi nehezet, és egyre fontosabb és gyötrőbb lett, hogy nem tudtam, hová tűntek az aranyak, és mire Száraj megérkezett, te voltál az egyetlen eltérés, ami neki is feltűnt.

Megmondtad a nevedet, nem tudom, jelentett–e neki valamit. Nem mintha tájékozatlan lett volna, de a dolgot valahogy megpecsételte, hogy te nem kérdezted az övét, ahogy az enyémet se, bennünk maradtak a kérdések, még mielőtt szavakra tagolódtak volna, a csönd is a tiéd volt, és az ebéd is akkor ért véget, amikor te álltl fel. Szárajjal nem néztünk össze, pedig talán joggal várt volna valamit, ami a kettőnké, vagy az egész családdal számolva: ötünké, de lefoglalt a saját zavarom, amíg már késő nem lett megkérdezni, miért mész vissza vele, ha hozzám jöttél: engem hagytok–e ott, te végleg, vagy a családomat is meg akarod ismerni.

Ahogy az sem derült ki, a te győzelmed volt–e, hogy másnap magaddal vittél, vagy apámé, hogy egyedül engem. Nem tudom, fizettél–e értem. Úgy lett volna illő, hogy a házban beszéljete, amíg mi máshol vagyunk, de semmi okunk nem volt elmenni; vagy ha apám beszélt volna egy nyelvet, amit csak te értesz, és mi az arcotok, hangotok alapján sejtettük volna, hogy áll a dolog, de nem beszélt. Így ti ketten mentetek el, megmutatja neked a kertet, mondta. Aztán megjöttetek, és rövid, de szokatlan szavakat használt, háború, urunk, rabbi, egyszer ugyanezen a hangon biztosította Szárajt, hogy a macskánk, Súj vissza fog jönni, miután apám a fejövdör peremén talált rá, és nekirúgta a falnak. Apám hazugságainál semelyik tanítás nem volt tisztább, se megbízhatóbb. Késő este volt, Száraj és a bátyám már lefeküdtek, amikor a lámpásunkkal a kezekben kivittél az ólak elé, apám nem akart kijönni velünk, de nem fogadta el, hogy anyám sem hajlandó, ilyenkor szomszédok adósságairól vagy más efféléről szoktak beszélni, melyikük bűnösebb, te nem tudtad, hogy épp veszekednek, gyere, mondtad, kicsit fel is bátorodtam, hogy hiába gyűjtötted be a lámpánkat úgy, mintha addig mi nem csináltuk volna jól, mégis mi vagyunk itt-hon, hát menjünk, gondoltam, úgyis velem történik, mit számít, ki előtt és mi.

Persze zavar akkor sem látszott rajtad. Mindent, ami tőled idegen, így fogadtál: vagy téged igazol, mint a sötét az udvaron, vagy lényegtelen, mint a csillagok, hiszen hogy is lehet fontos, amihez sötétet kell csinálni, hogy igazán látsszon? Ilyesmikkel győztél volna le, ha szóba mertem volna hozni, hogy ott álltl meg, ahová addig apámmal feküdtünk ki tiszta éjszakákon, hogy megmutassuk az állatokat, tárgyakat, amiket a csillagok közé képzeltünk,

de jobban esett hallgatni, bár ellenkeznem kellett volna: egyszer történik velem valami, és ahogy láttam, az sem rólam szól. Egy rönkre tetted a lámpást, megállítottál a szokatlan, alulról szóródó fényben, megvártad, amíg magamtól felé fordulok, és mögém álltál. Most nem voltak kérdések: Ő, aki nem volt és nem lesz, mindig velem marad, mondtad, mindig, ahogy kézzel a gazdája, és én a szolgája leszek, az Övé, mert kívülről csak a semmi van, ha Ő engedi is, hogy így vagy úgy megnevezzük, azért engedi, mert tudja, hogy nevetek kell mondanunk, és az Övét nem szabad, Ő választott engem, hogy csatában és pihenésben Őérte legyek, amíg magához nem szólít, vagy amíg el nem gyengülök annyira, hogy a semmit válasszam, minden Őhöz vezet, hisz az engedetlenség is Őneki szól.

Akkor nem éreztem semmilyen indulatot. Fáradt voltam, és üres, nem az lepett meg, hogy a fejemen éreztem az ujjaidat, ahogy az olaj sem, vagy a dörzsölő, gyengéd és erős mozdulataid, csak azon csodálkoztam, hogy volt mibe beszívódnia az enyhe szagú folyadék, hogy vagyok egyáltalán, hogy az, amit annyira vártam, hogy már nem a hitemet tette próbára, mert egyszerűen nem lehetett nem várni, végre elkezdődött, egyszerűen és érthetetlenül, ahogy a hajamat éreztem a tarkómon, és nem tudtam, mi olyan rendkívüli benne, valamivel melegebb volt, mint máskor.

Másnap apám korán keltett, és elmondta, hogy azonnal magaddal viszel, majd, mint akinek okosabb nem jut eszébe, megkért, legyek érte hálás, azt már nem mondta, kinek. Anyám átadott egy adag szárított húst, majd mellékesen, mintha valami szégyenletesben segédkezne, néhány szem fűgét. Száraim még aludt, és úgysem tudhatta, hová megyek, hát úgy csókoltam meg a szemöldökét, hogy épp csak megmoccan az arca, pár ujjnyival odébb fordította a fejét, és aludt tovább. Végigsimítottam a párnán, hátha ma éjjel is hagyott rajta egy kis nyálat, és nem csalódtam. A szürke előtérben ott állt a bátyám, mintha tudná, hogy akkor látom utoljára. Őt talán már délre el is felejtettem, csak az alakjára emlékszem. Megöleltem, aztán kiléptem a házból.

A kapu előtt álltál, és mintha az indulásig bármit megtehetnék, elfordultál: de csak körülnéztem. Az udvarra másnapos, árnyéktalan fényt vetett a nap, a gerendákról függő szerzők ilyen kora reggeleken a legsötétebbek, még semmi nem csillog, már minden kivehető. Tudtam, hogy most veszek búcsút mindenkitől, akivel éltem, és mégis csak a kezemre emlékszem, ahogy nem kondítja egymásnak az ásókat, a lábamra, ahogy feltűnés nélkül, biztos távolban a szélektől körbejárja az udvart, a mellemre, ahogy szabályos ritmusban hullámszik a szürke ruha alatt, a testre, ahogy győztesen visszafogja magát. Gondolom, ők sem néztek rám, nekik aztán mindegy, ahogy nekem is, hogy ők majd maradnak, vagy máshova mennek. Amikor eljutottam a tengerhez, hallottam halakról, amiknek úszniuk kell, hogy meg ne fulladjanak. Tovább, előre, hiszen ezen a síkon ez az egyetlen irány, előre, ki a kapun, el a táborba veled. Négy fűgét kaptam, kifelé menet megszámláltam.

Nem Betlehembe vittél. Azt hittem, bármire is hívtál, arra visz az utunk, hisz mi mindentért a városba vagy a városon át jártunk – de te nyugatnak indultál, még csak nem is az ellenkező irányba, ahol nincs semmi, így hamar elmúlt az első percekben érzett otthonosság. A déli pihenőig nem sokat beszélünk, elmeséltem, az útról látható fák közül melyiket ismerem, melyikre nem merem felmászni. Nem szakítottál félbe, és nem mondtál semmit, mint az alattvalók, amikor a verseimet olvasták fel nekik. Igen, hagyhatnám is az egészet a te kezében, annyira nem történt semmi az ebédig.

Egy szakaszon, ahol már fákat se lehetett látni, csak az út nyugodtabb, keményebb fűhérsége volt a biztosíték, hogy nem egy színről álmodom, megálltál, pihenjünk, mondtad, leültél az árnyékdodra, és elővettél egy lap kenyeret. Leültem én is, és te szabálytalan, de nagyjából egyenlő felekbe törted a kenyeret, aztán morogtál valamit. Szavakat nem értettem, csak egy–egy hangzót ismertem fel, amíg a mozgó szád halk, húsos hangjait figyeltem, majd átnyújtottad az egyik darab kenyeret, azt, amelyik a jobb kezében volt, és intettél, várjak még. Elővettél egy kis, fekete erszényt is, tartsd egyenesen a kenyeret, ne félj, nem só, mondtad, és csillogó, fehér port szórtál belőle a kenyerekre. Most együnk, mondtad, és másodszor már ki merem harapni egy olyan falatot is, amire jutott a cukorból.

– Nem ismerted az imádságot – nyújtottad át a vizeztömlőt, mintha nem lenne rossz válasz. És akkor, a gyors, de laktató ebéd után nem is volt. – Tényleg nem, nálunk nem

szokás várni az évessel. – És a tisztelet? – Arra ott a munka. Minek külön beszélni Hozzá? – Így sem rossz. A parancsolatokat elvásztjátok? Sokféle méricskélik, még ki is méri mondani, melyik a fontosabb. – Nem merjük. Vagyis hát, van, amihez sok ember kell, és akkor bátrabban mondják, aztán ettől bátrabban is gondolják. Mi nem, mi kevesen vagyunk. – Vagyis nem magyaráztok semmit, hanem csak úgy tartjátok, ahogy az Írás tartja? – Az Írást nem magyarázzuk. De ha vége, és hazamegyünk vagy dolgozunk, ott már nincs Írás, nem mondja senki, csak mi vagyunk ott, és a dolgunk. És akkor magyarázzuk, nem az Írást, hanem egymást, hogy kinek melyik a kedves és a szörnyű. – Szörnyű? – Nem ez a jó szó. Különbösen is, inkább csak játék. – Hogy játsszák? – Mindenkinek van egy kedves parancsolata. Amitől nem kell félni, tiszta maradsz tőle. – Mert sosem követed el? – Nem is úgy... Csak ha meg is teszed, akkor se követed el. – Hát ki követi el? – Rosszul mondom. El is követheted, bár ez nagyon–nagyon ritka. Csak akkor sem... Nem leszel tőle bűnös, csak nem te leszel többé. Akik megtették, mind megváltoztak. – Megváltoztak? Hogyan? – Nem tudom, néhány napon belül elköltöztek, aztán nem hallottunk róluk, csak ha meghaltak. – Akkor honnan tudtátok, hogy megváltoztak? – Másképp nem mentek volna el. – És te? – Én is eljöttem. – De melyik a te kedvenced? – Még nincs. Együtt alakítottuk volna ki. Mint egy becenevet, csak az nem mindenkinek van. – És a szörnyű? – Az pont fordítva, akkor is félsz tőle, ha sosem teszed meg. Nem tudod, mitől, hogy elköveted, hogy kiderül, vagy hogy megbüntetnek érte. Szörnyű. – Ez is kialakul? – Nem, erről sosem beszélünk. Csak van. – És ebben hiszel? – Ez csak játék. Gondolom, a helyieké, a városban senkit sem ismerek, akinek lenne kedvence. – Máshol sincs senki, ez a tietek. Mennünk kell. – Hová megyünk, rabbi? – Te a táborba. Arra, nyugatra van, ha sietünk, holnap délutánra elérjük. Menjünk.

Meg se mertem kérdezni, te hová mész, bár úgyis csak azt mondtad volna, tovább – ahogy azt sem, hol alszunk aznap. Mások dicsérték, milyen biztonságban érezték magukat veled, de nem hiszem, hogy bármelyikükkel is kettesben maradtál volna. Akkor lett először valami jelentése annak, hogy az Övé lettem: annyit tett, hogy veled vagyok, nem tudom, hol, de veled, akinek csak annyira vagyok fontos, mint bármi, ami Őrá van bízva, és minden Őrá van bízva. De az ebéd édes volt, és sűrű, az árnyékaink, mint egy megőrzött tál víz, nem nyúltak ki alólunk, amikor továbbindultunk.

A háborúra, ködös, bizonytalan kimenetelű mozdulatokra gondoltam délután. Abban mindenképp tévedtem, hogy az én mozdulataim voltak, karddal elvágom egy partlakó nyakát, a markolattal egy másiknak ütöm meg a szemét, aki sírva fakad és elfut, a sátramban fekszem, és a pajzsom fényes kört tükröz a feszes vászonfalra, én pedig nézem és alszom, én, én, miközben ott, a két csapat között addigra minden eldőlt, másképp nem vitél volna egy szórtelen kis pástort, hogy megnyomta ezt a szót apám, háborúba. Nekem játszott a el, vagy vele is elhitted, hogy fontos, hogy menjek, hogy belőlem is, a háborúból is lehet még bármi?

Minden elképzelt jelenetet nappalra tettem, így, ahogy közeledett az alkony, egyre kevésbé tudtam végiggondolni őket. Aztán a képek is elmaradtak, és csak az éjszakára tudtam gondolni, a vadkutyákra, akik kinn a szabadban élnek, és ha túl tompa a tűz fénye, az embert is megtámadják. Próbáltam a zsákodra nézni, lehetnek-e benne ágak vagy fa, ahogy egymás mellett mentünk, te alig egy arasszal mögöttem, semmit nem láthattam, de te láttad, ahogy néhány lépésenként feléd lesek, a legfárasztóbb a csend volt, ami odakínálta magát a szégyennek, hogy biztos észrevetted, ahogy megint a zsákodra próbáltam nézni, és nem sikerült, de aztán ugyanúgy ki tudta tölteni a remény is, hogy semmi sem tűnt fel, és odaleshetek bátrabban is, mintha csak először tenném, hiszen ha nem tudtam felmérni, az annyi, mintha meg sem próbáltam volna. Nem tudom, ettől a játéktól lett-e jókedved, vagy csak annak örültél, hogy taníthatasz, de amikor megmondtad, hogy nem maradunk a víznél, ahol feltöltöttük a tömlőt, kérdezni sem kellett, hogy elmondd, épp az ilyen helyek a veszélyesek, mert itt fordul meg a leggyakrabban ember és állat, tehát a síkon alszunk, bárhol, csak ne legyen a közelben se víz, se fák. A hideggel majd elbírunk, mondtad végül, amíg fázol, nem vagy fáradt, tehát tovább tudunk menni, a szót, hogy tehát, azóta is a te hangodon hallom, bár azt hittem, addigra már túl voltam az ilyen rögzüléseken.

Biztosan nem egyenletes tempóban jártuk le az út éjjeli darabját. Jól okoskodtál, ahol nincs semmi, ott nem is jár senki, egyedül a hold körül vonuló felhők tűntek élőnek. Felváltva éreztem, hogy nem tartasz elég kitartónak, így azzal győzlek le, hogy kibírom, és azt, hogy épp ez a célod, és a legtöbb, amit tehetek, az engedelmeskedés. Amikorra beláttam, hogy inkább függ a lábam sajtóságától, melyik érzés tűnik épp igazabbnak, vagyis hogy mindkettő úgy volt igaz, mint egy mordulás, amivel tartoztam magamnak, de nem hangzott el, szóval addigra a lépéseim hosszra, ritmusra talán beálltak valamilyen rendbe, de alig pár percet mehettem így, semminek tűnt, mire megálltam, és lassan, de véglegesen leültem és elterültem a földön. Nem alhattam el, de mi másért adtad volna kezembe a sípomat, mint azért, hogy ne maradj magadra, akkor a fáradtság oldott fel minden kételyt, mint később a bor és a szédület. A résnyire húzott szem bizonyosságával láttam át, hogy te hoztad el, hogy nem fogok játszani és hogy teljesen mindegy, miért nem, mekkora és milyen győzelem ez neked, mert ami számít, az a föld alattam, a két füge, amit megőriztem, a hideg, amivel elbírok, és az idő, ami mára nem mélyíti tovább a sötétet.

Aludtál, amikor felébredtem. A húgom tudott így, ülve aludni, annyira nem volt meglepő a helyzet. Inkább a helyed: ha egy lépéssel feljebb fekszem, már az öledben lett volna a fejem, a zsákok helyén, amire borultál, és amit átöleltél, mintha beburkoltad volna. Ittam a közösből, de az étel ott lapult a zsákban, így maradt a várakozás. Vissza nem akartam feküdni, a földből elég volt az éjjel, hát megpróbáltam úgy aludni, mint te, nem sikerült, és nevetni sem mertem, de jólesett azt képzelni, hogy el tudok indulni, és futhatsz utánam, le ne térjek valami vízhez, mert jönnek az állatok, aztán azt képzeltem, hogy bekergetnek a vízbe, és nevetek, ott már mertem, mert nem tudsz utánam jönni, aztán azt, hogy itt hagyasz, és katonákat küldesz a faluba, mert bálványozzuk a parancsolatokat, aztán nem képzeltem semmit, csak a szégyent éreztem, amiért elmondtam, hogyan hiszünk, aztán azt sem. Felnéztem, ébren vagy-e, mintha képes volnék megjósolni vagy siettetni, ha egyszer ébreszteni, biztos voltam benne, tilos. De valóban tilos-e, te nem tiltottad meg, mondtam magamban, aztán meg azt kérdeztem, vajon azért jöttem-e veled, hogy ugyanúgy sűrűssem a napot vagy a holdat, mint otthon. A két fügével otthon is tudtam volna játszani, meddig bírom ki, hogy a zsebemben vannak, hozzájuk érve felváltva érezni az enyhülést és az annál hevesebb éhséget.

Mintha szándékosan választottad volna a helyet, talán, hogy fejtől láthass. A kuporgó test egynemű tömbje megint zavarba ejtett: jelent valamit, és én nemcsak azt nem tudtam, hogy mit, de azt sem, melyik kérdés tartozik igazán rám. Rabbi az, akinek mindene Őrá utal. Akkor még nem ezt az egyirányúságot furcsálltam, de szinte vakító volt az érzés, hogy mindennek vallania kell. Az már nem is volt fontos, hogyan, vagy az írás melyik részletére utalt a három füttyszó, amivel a napot kezdted, élesen, egyforma fordulatokkal három irányba. Nem fejtettem meg, előbb untam rá, a csöndet is én törtem meg, már amennyire egy tüsszentés valakié, ahogy felkeltél, és a torkom és a szájpaplásom között megéreztem a kezdődő náthát. Égésnek gyenge, megfélekedezni róla túl közeli, a hangon még nem hagy nyomot, de épp a testetlensége ingerlő, mint az előjeleké. Evés nélkül indultunk útnak, a távolban feltűnő hegyhát szeszínű egyenese is ezen a bágyadt készenléten szüremlett át. A szótlantul, késő délelőtti befalt reggelihez aznap nem járt cukor, bár eszembe sem jutott, hogy a tegnapi alkalom ne lett volna egyszeri, mint minden enyhülés. Mire a táborba értünk, a rendje szerint érkező fejfájás már felülírt mindent, amire megérkezésként emlékezhetnék. Amikor beléptünk a cölöpök közötti térbe, vittél egyenest a szolgálatvezetőhöz, hogy hármásban legyünk, és így, ha volna is mit mondanunk egymásnak, ha csak búcsú is az, mód már ne legyen rá. ■ ■ ■

Szolcsányi Ákos (1984) bölcsező, prózáíró. Berlinben él.